

nem bánom, ha soká is tartott, és remélem, hogy még soká járhatom. A fontos, hogy a valaha hideg, kihűlt szavak életre keltek, sugárzóvá váltak. Útközben nem egyszer szólalt fel egyik-másik társam: „Miért is kínlódnak az Őszövet-séggel? Olvassuk inkább az Újszövetséget. Azt jobban ismerjük, otthonosabb számunkra. Biztosan könnyebb lenne!” Sokszor gondoltam ezt én is. Nehezen fogadtam el az ellenvetést: „Ne higgyétek: enélkül az Újszövetség még sokkal nehezebb lenne.”

Ma már ezt el tudom fogadni. Mert megtapasztaltam: ahhoz, hogy igazán megérthessük az Újszövetséget, meg kell ismerkednünk a választott nép szellemével, gondolkozásával, történelmével, hitével. Ebben a hitben nőtt fel a názáreti Jézus; ebben gyökerezett. Igazán csak akkor tudjuk az ő tanítását érteni — és ami még fontosabb: élni, ha megismerjük Izrael Istenét. Őt szólította Atyjának, az ő elérkezett és eljövendő országát hirdette Jézus. A názáreti Jézus, aki saját életét adta oda, hogy mi élhessünk. Aki legyőzte a halált, feltámadott és él. Aki a mai emberiség, minden egyes modern ember számára ma is életminta. Meghívás: teheted? Felhívás: tedd meg! Kihívás: meg tudod tenni!

Tomka Ferenc

SZENTÍRÁS ÉS LELKIVEZETÉS

A lelkivezetésről köteteket írtak már, és további köteteket lehetne írni. Az alábbiakban kifejezetten Isten igéjének a lelkivezetésben betöltött szerepéről szeretnék szólni¹, — bevezetésként mégis szükséges néhány általános elvet föllevenítenünk.

A lelkivezetésről általában

A templomba járók, a gyónók létszámának csökkenésével egyidejűleg úgy tűnik, jelentősen nő a mélyebb lelkiéletre törekvők aránya. És éppen az ő részükről hangzik el ismételten a panasz — amelyre Püspöki Karunk is utalt körlevelében —, hogy sok lelkipásztor szinte türelmetlenül küldi el őket a gyóntatószékből, mondván: „Ha nincs súlyos bűne, akkor miért jön gyónni?”²

Kétségtelen, hogy gyónás és lelkivezetés nem szükségképpen összetartozó dolgok. A jelenben azonban a gyónásnak nagy általánosságban lelkivezetésnek is kellene lennie. Legalábbis olyan értelemben, hogy a gyóntatónak minden egyes gyóntatásban az volna a feladata, hogy a folytonos megújulásra, a megtérésre, illetve a lelki előrehaladásra segítse a gyónót.³ Ilyen értelemben nem véletlenül nevezi a bűnbocsánat szentségének új rendje a gyónót következetesen „megtérőnek”. — A gyóntató ill. lelkivezető feladata tehát az, hogy egyrészt újra és újra felhívja a figyelmet a lelki továbbképzés fontosságára, más-

részt konkrét segítséget, útmutatást nyújtson az előrelépéshez, azaz pontosan beszélje meg a vezetettel, hogy a következő gyónásig mi a tennivalója az előrehaladás érdekében. — Természetesen a kitűzendő konkrét feladat a gyónó vagy a vezetett vallásosságának fokától, lelkiállapotától függ. Egészen mást jelent az „előrelépés” annál, aki évek óta nem gyón, mint a rendszeres lelkiéletet élőnél. A gyóntatónak és a lelkivezetőnek egyaránt az a feladata, hogy a gyónót ill. vezetettet mindig „eggyel magasabb fok” felé irányítsa, mint amelyre eddig eljutott.

A rendszeres vallási életet kezdőknek eleinte bizonyos alapvető lépéseket kell végigjárniuk. Az első lépcsők sematikusán a következők: 1) Rendszeres ima (pl. esti ima); rendszeres gyónás-áldozás. 2) Havi, ill. rendszeres gyónás, vasárnaponkénti áldozás. 3) Esti hálaadás-lelkiismeretvizsgálat; reggel a nap Istennek ajánlása. — Ha azonban ezek az alapvető „gyakorlatok” beépültek a gyónó életébe, akkor tovább kell vezetni őt a keresztény erények teljesebb elsajátítása, az egyre mélyebben Krisztussal egyesülő élet felé.

Isten ígéje és a bűnbocsánat új rendje

A bűnbocsánat szentségének új rendje javasolja, hogy a gyónásban is legyen „igei rész”; gyónás közben olvassunk fel a Szentírásból, vagy emlékeztessünk egy-egy gondolatára (vö. 17. és 43. p.). E rendelkezés utat mutat a Szentíráson épülő lelkivezetés felé.

Ha a „futószalagon végzett” mechanikus feloldozások légkörében gondolkozunk, akkor ezt a javaslatot túlzottnak, élettől elszakadtnak kell bélyegeznünk. De ha a gyónás valóban az állandó megtérésnek és egyúttal a lelkivezetésnek is legtermészetesebb helye számunkra, akkor Isten ígéjének eleven alkalmazása magától értetődő.

A gyóntatás konkrét gyakorlatával kapcsolatban talán csak a következőt szeretnénk megjegyezni: A szentírási szövegnek említett, a bűnbévallást megelőző felhasználása is gyakran hasznos lehet, de nagyobb tömeg esetében időhiány miatt kevésbé alkalmazható. A bűnbévallást követő, az élet megújítására felszólító felhívásban azonban (18. és 44. p.) szükségszerűen helyt kell adnunk Isten ígéjének, hiszen mi volna alkalmasabb megfogalmazása az új életre való felhívásnak!

Mielőtt Isten ígéjének a lelkivezetésben való konkrét alkalmazásáról szólnánk, lássuk mindenekelőtt, mit mond maga a Szentírás az ige és az élet kapcsolatáról.

Isten ígéje az élet ígéje

A Szentírás ismételten visszatérő gondolata, hogy Isten ígéje nem elméleti tanítás, hanem az élet ígéje. Az élet ígéje nemcsak azért, mert folytonosan életre váltandó feladat, hanem még inkább azért, mert az igéből élő ember részese az Életnek, mert Isten élő Igéje testesül meg benne. Így mondhatja

János apostol magáról Jézusról, hogy „az élet Igéjét hirdetjük nektek” (1Jn 1,1). Így érthető Jézus szava: „az én tanításom lélek és élet” (Jn 6,33), „az én ígémnek bennetek kell maradnia” (Jn 15,7); és így érthető Pál figyelmeztetése is: „Éljen bennetek elevenen Krisztus igéje” (Kol 3,16).

Isten szava nem elméleti tanítás. Az igének egészen konkrétan meg kell valósulnia bennünk. „Legyetek megvalósítói az igének, ne csak hallgatói” — figyelmeztet Szent Jakab (Jak 1,22). Az igének, amelyet Krisztus, a Magvető elvet, százszoros termést kell hoznia életünkben (Lk 8,4-15; vö. Iz 55,10-11). Mert ha csak hallgatjuk az igét, de tettekre nem váltjuk, olyanok vagyunk, mint az az ember, aki homokra építette házát (Mt 7,24-27).

Az ige „élése”, életre váltása azonban nem csupán valamilyen épületes erkölcsi elv megvalósulását, ill. megvalósítását jelenti: Isten igéjét követve maga az élő Ige testesül meg bennünk: Aki Jézus tanításában marad, az Jézusban marad (vö. Jn 15,7), s ezért „halált nem lát mindörökké” (Jn 8,51). „Ha megmarad bennetek, amit kezdettől fogva hallottatok, akkor ti is megmaradtok a Fiúban és az Atyában” — mondja Szent János (1Jn 2,24). — Ez a titok mélységesen foglalkoztatta az egyházatyákat is. Alexandriai Kelemen írja: „Aki engedelmeskedik az Úrnak és követi az írást . . . az teljesen átalakul a Mester képére: addig jut, hogy Isten él testében.”⁴ Másutt az áldozáshoz hasonlítják az Isten igéjével való táplálkozást, mert az ige által is a valószínű Jézussal találkozhatunk, és ő megtestesülhet bennünk. Szent Jeromos azt írja: „mi nemcsak az eucharisztiaiban vesszük Jézus testét és isszuk véréit, hanem a szentírásban is.”⁵ Szent Ágoston hasonlóan arra figyelmeztet egy beszédében, hogy „az ige nem értéktelenebb, mint Jézus teste. Ha tehát óvakodunk attól, hogy a földre essék valami a kezünkben, amikor Krisztus testét nyújtják nekünk (áldozáskor), akkor hasonlóképpen figyelniünk kell arra, hogy az Isten igéje, amelyet közölnek velünk, ne hulljon ki szívünkben . . . Aki hanyagul fogadja Isten igéjét, nem kevésbé vétkes, mint az, aki hanyagságból a földre ejti Krisztus testét.”⁶

A mondottak — komoly átélmélkedés után — bizonyára eléggé megvilágítják Isten igéjének a lelki előrehaladásban és a lelkivezetésben való rendkívüli, természetfölötti jelentőségét. Ezek után lássunk néhány gyakorlati szempontot a Szentírásnak saját lelkiéletünkben és a lelkivezetésben való alkalmazásáról.

A lelkivezetés gyakorlata és a Szentírás

Az ige és az élet imént kifejtett kapcsolatára építő lelkivezető gyakorlati feladata elvezetni a vezetettet az Isten igéjéből táplálkozó életre. Ezzel kapcsolatban a következő szempontokra kell figyelnie:

1) Az ige élésének „intenzitása”

Az ige „megélése” azt jelenti, hogy az ige — Isten országának egy-egy gondolata — alakítóan belekerül életünkbe. (A hagyományos „examen particulare”, részleges erénygyakorlat mély szentírási útja ez!) Thomas Merton így

ír erről: „Összpontosítsuk elmélkedésünket Urunk egyes mondásaira az evangéliumban . . . és újítsuk meg azt az erős hitünket és meggyőződésünket, hogy ezek bizonyosan az üdvösség igéi, a szántóföldben elrejtett kincs, amelyért minden mást el kell adnunk, hogy eljuthassunk Istenhez. Hagyjuk, hogy ezek az „üdvözítő szavak” szívünk mélyére hulljanak, és teljesen birtokukba vegyék azt.”⁷

Természetes azonban, hogy a lelkiélet különböző fokain más és más lesz kapcsolatunk az igével. A kezdő számára is nagy kegyelem forrása lesz, ha a Szentírás egy-egy megragadó, alapvető gondolatát naponta fontolgatja, s próbál ennek „bűvöletében” élni. Egyik első ezek közül bizonyára az a felhívás, amellyel Keresztelő Szent János, majd Jézus is prédikációját kezdte: „Térjetelek meg, mert közel van Isten Országá” (Mk 1,15).

Amíg azonban a kezdő esetében általában csak azt javasoljuk, hogy lehetőleg minden reggel gondoljon erre az igére, és este ennek szellemében foglalja össze a napot, addig a lelkiélet mélyülésével arányosan buzdíthatunk az ige egyre intenzívebb élésére. Konkrétan arra, hogy az egyes cselekedetek előtt is gondolja át, hogy itt s most hogyan tud az ige szellemében — Krisztusban — cselekedni.

Az Isten igéjével való ilyen elmélyült kapcsolat, az Isten jelenlétének ilyen állandó átélése természetes követelménye a szent iratoknak, — noha erről sokszor megfeledkezünk, és csak a legmagasabb elérhető magatartásnak tartjuk. Ilyen élő, az egész életet, minden cselekedett átható „Igeélésre” hív fel már a mózesi törvény: „Szeresd Uradat, Istenedet, szíved, lelked mélyéből, minden erőddel! Ezeket a parancsokat, amelyeket ma szabok neked, őrizd meg szívedben és vésd gyermekeidnek is az eszébe, beszélj róluk, amikor otthon tartózkodsz s amikor úton vagy, amikor lefekszel s amikor fölkelsz. Igen, jelként kösd őket a kezedre, legyenek ők a homlokodon. Írd fel őket házad ajtófélfájára és kapujára!” (MTörv 6,5-9). E szavak nyilvánvalóan arra hívnak fel, hogy a legprofánabb cselekedetben is gondoljunk arra, hogy jelen van az Úr, és iránta való teljes szeretetből cselekedjünk. — Hasonló Pál felhívása: „Akár esztek, akár isztok, vagy bármí mást tesztek, mindent Isten dicsőségére tegyetek” (1Kor 10,11; vö. 1Tesz 5,11); „bármít szóltok vagy tesztek, mindent a mi Urunk Jézus Krisztus nevében tegyetek, és általa adjatok hálát az Atyaistennek” (Kol 3,17); „adjatok hálát mindenkor mindenért Urunk Jézus Krisztus nevében” (Ef 5,20; vö. Fil 5,6; 1Tesz 5,16), és „ha feltámadatok Krisztussal, azt keressétek, ami odafönt van” (Kol 3,7). De erről beszél Jézus is, amikor az ébrenlétre, a készenlétre, a virrasztásra figyelmeztet (Mt 24,37—25,13), vagy arra, hogy ne sokat tervezgessünk, ne aggódjunk, hanem keressük elsősorban Isten Országát (Mt 6,33-34).

2) Az ige élése és a szeretet

A keresztény élet alaptengelye, életünk végső s mondhatnánk egyetlen mércéje a szeretet (Mt 25,40), hiszen Isten lényege is maga a szeretet (1Jn 4,9). Ezért nyilvánvaló, hogy a Szentírás igéi is mindig az Isten- és ember-

szeretet dimenziójában válnak érthetőkké, és a szeretet konkrét gyakorlása által válnak krisztusi életté (vö. 1Jn 4,16).

A mélyebb lelkiélet útjára lépők gyakori problémája, hogy „nem megy az imádság”, hogy az Istennel való személyes kapcsolat nem eléggé élő az imában és a nap folyamán. Az evangéliumi válasz erre a nehézségre az, amit Avilai Szent Teréz válaszolt a hasonló kérdéssel hozzá forduló nővérnek: Menj és szeresd jobban — Jézus szeretetével — társaidat, és rövidesen el fog mélyülni imádságod is. — De fordítva is igaz: Ha „nem megy a szeretet”, akkor menj és kérd Krisztus erejét, azaz imádkozz, és így erőt merítesz a szeretetre. Az Isten- és emberszeretnek ezt a főparancsban vagy János első levelében megfogalmazott egységét kiválóan alkalmazza és fordítja le a lelkiélet gyakorlatára a következő kis mondás:

Ha nem tudod jobban szeretni Krisztust vagy Istent,
— szeresd jobban az embereket, és sikerülni fog!
És ha nem tudod jobban szeretni az embereket,
— szeresd jobban Krisztust, és sikerülni fog!

Amint tehát az egész lelkiéletnek, éppen úgy az igék élésének, életre váltásának is ez a szabály valamiképpen az alapja. A lelkipapároknak ezért figyelemmel kell lenni arra, hogy minden ige a szeretetben válik életünkké; hogy istenszeretet nincs konkrét emberszeretet nélkül; és hogy az emberszeretet Isten országában a legvalóságosabb istenszeretet, az „amit egynek tettek e legkisebb testvéreim közül, nekem tettétek” szellemében.

3) A z i g e m e g v á l a s z t á s a

Általánosságban azt mondhatjuk, hogy az erények három fő — bár egymástól el nem választható — területen mozognak: 1. az Istennel, Jézussal való személyes kapcsolatnak, 2. a felebaráti szeretet gyakorlatainak, 3. a krisztusi ill. apostoli küldetésnek területén. Mindhárom szempont szoros kapcsolatban áll továbbá a hivatásbeli feladatokkal, amelyek becsületes végzése a lelkiéletben való elmélyülés feltétele.

Ami az erények sorrendjét illeti, a keresztyén élet alapja a Jézussal való személyes kapcsolat, azonban e kapcsolat kialakításának és elmélyítésének egyaránt feltétele a felebaráti szeretet (vö. 1Jn 4,19-21; 3,18; Jn 14,21). Ezért az Istennel-Jézussal való személyes kapcsolat elmélyítésének és a felebaráti szeretet megélésének párhuzamosan kell haladnia; ezek fejlődése pedig magával hozza a keresztyén küldetésstudat megerősödését is. — Ilyen háttérben lássunk néhány példát a Szentírás mondataiból az erények említett három területén:

Az Istennel-Jézussal való kapcsolat elmélyítésében segítséget jelenthetnek pl. az alábbi igék:

„Veletek vagyok minden nap a világ végezetéig” (Mt 28,20)

„Övendjétek az Úrban — az Úr közel van” (Fil 4,4)

„Szeresd Uradat Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből, teljes elmédből és minden erődből” (Mk 12,30)

„Adjatok hálát mindenért” (1 Tesz 5,18)

„Bármit szóltok vagy tesztek, mindent az Úr Jézus nevében tegyetek” (Kol 3,17)
„Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, az bennem marad és én őbenne”
(Jn 6,56)

A felebaráti szeretet gyakorlatainak sorrendjét különösen is a vezetett konkrét életkörülményei határozzák meg. Először is meg kell tehát kérdezni tőle, van-e valaki szűkebb hozzátartozói vagy munkatársai között, akivel nehezen jön ki, vagy akivel szemben szeretetlen szokott lenni. Különösen eleinte konkrét személyre irányuljon szeretete, és ne „általában” az emberekre, mert féltő, hogy az „általános szeretet” — amelyet később ki kell majd tűznie — kezdetben nem eléggé megfogható számára. — A szeretetre vonatkozó igék közül is említhetünk néhányat, noha a Szentírásnak szinte minden lapján találunk ilyeneket. (Különösen jól használhatók a lelkivezetésben azok az igék, amelyek konkrétan megmondják a tennivalót!)

„Aki első akar lenni, legyen az utolsó és mindenkinek szolgálja” (Mk 10,44)

„Aki szeret . . . annak kinyilatkoztatam magam” (Jn 14,21)

„Aki szeretetben él, Istenben él és Isten őbenne” (1Jn 4,16)

Az idézett igékhez ilyen magyarázatokat fűzhetünk: „Próbálja meg minden-
kiben meglátni azt, akiért Krisztusnak érdemes volt meghalnia. Próbálja minden-
kiben Krisztust szolgálni. („Amit egynek tettetek . . . nekem tettétek.”) Ha
ellenszenves vagy rosszat cselekvő emberrel találkozik, ne mulasszon el imád-
kozni érte” stb.

Az apostolság a keresztény élet lényegéhez tartozik. A Krisztusról
való tanúságtétel azonban elsősorban nem azt jelenti, hogy megkísérlünk má-
sokat módszeresen meggyőzni, hanem azt, hogy mindenekelőtt életünkkel,
szeretetünkkel próbálunk tanúságot tenni Jézus szeretetéről, — Jézusról, aki
életét adta minden emberért. Éppen ezért az apostoli küldetés elmélyítések
a felebaráti szeretettel kapcsolatos imént idézett igék mellett pl. a következő
mondatok szerepelhetnek:

„Arról ismerje meg mindenki, hogy tanítványaim vagytok, hogy szeretettel vagytok
egymás iránt” (Jn 13,35)

„Nagyobb szeretete senkinek sincs, mint aki életét adja barátaiért” (Jn 15,12);

vagy: Jézus „életét adta értünk, tehát nekünk is életünket kell adnunk testvéreinkért”
(1Jn 3,16)

„Ti vagytok a világ világossága” (Mt 5,14)

„Istennek vagyunk munkatársai” (2Kor 6,1)

„Álljatok készen arra, hogy megfeleljetek mindenkinek, aki reménységetek felől kérdőre
von titeket” (1Pét 3,15)

A lelkiélet magasabb fokán az erénygyakorlatok, ill. a szentírási igék meg-
választását már elsősorban a vezetett lelkiállapota, éppen felmerülő problé-
mái, feladatai vagy hibái, illetve olykor más szempontok — pl. a liturgikus év
— határozzák meg. Elkedvetlenedés vagy a lelki előrehaladással való elégedet-
lenség esetében pl. nagy erőt adhat Jézus ígérete: „Aki szeret . . . annak
kinyilatkoztatam magam” (Jn 14,21), vagy az isteni biztatás: „Elég neked az
én kegyelmem, mert az erő gyöngeségedben lesz teljessé” (2Kor 12,9). A szen-
vedés értelmetlenségének benyomását megoldja a Pál által megfogalmazott
lelkület: „Örömmel szenvedek értetek, és testemben kiegészítem azt, ami

még hiányzik Krisztus szenvedéséből, testének, az Egyháznak javára" (Kol 1,24) stb.

Általános szabály, hogy az erénygyakorlatokból, elhatározásokból egyszerre csak annyit szabad kitűznünk, amennyit a vezetett örömmel tud vállalni. Néhány alapvető elhatározást mindaddig ismételten meg kell újítanunk, amíg ki nem alakul gyakorlásukban a könnyed készség (pl. rendszeres esti ima, lelkiismeretvizsgálat, szentségekhez járulás). A kifejezett erénygyakorlatokat ill. az ígéket azonban egy bizonyos idő múlva általában jó váltogatni, nehogy túl egyhangúvá válják gyakorlásuk, s ez a vezetett kedvét szegje. — Ha egy bizonyos területen hosszabb idő után sem sikerült lelkileg haladnia, viszont az imént említettek értelmében új feladat kitűzése ajánlatos, akkor olyan új szempontot adhatunk, amely egy másik oldalról, de mégis ugyanannak a célnak elérését segíti elő. Pl. ha egy a lelkiélet alapjait már elsajátított egyén folytonos rosszkedvről, kedvetlenségről panaszkodik, ajánlhatjuk neki a „velünk az Isten” gondolat elmélyítését; de ha problémája egy hónap múlva sem szűnik meg, akkor felválthatjuk ezt a szeretetgyakorlást valamelyik mondatával. Hiszen a kereszteni öröm forrása Isten jelenlétének, szeretetének tudata; Isten szeretetének megtapasztalásához azonban — amint említettük — elsősorban a felebaráti szeretet gyakorlásával juthatunk el (vö. Jn 14,21; 1Jn 4,16 stb.).

Lelkivezetés és az Ige közösségi élése

Világszerte terjedő gyakorlat, hogy egy-egy közösség — hittanos vagy ministráns csoport, felnőtt (világi vagy papi) közösség — közös „életigét” választ. Az ige közös élése csak a lelkiélet alapjain már túljutott személyek számára ajánlatos, de ezekben gazdag gyümölcsöt teremhet.

Az isteni ige erejét ilyenkor különösen megtapasztalhatjuk abban a tényben, hogy a belőle élők — még ha különböző helyzetben vagy lelkiállapotban vannak is — egyaránt választ, megoldást nyernek, Istennel találkoznak, egyesülnek általa. Amint Nagy Szent Gergely írja: „Az isteni ige ereje a gögösnek alázatot, a félnéknek bizalmat ad, az élvhajhászt megtisztítja . . . a becsvágyót megzabolázza, a fegyelmezetlent megfékezi . . . Így itat Isten mindenkit az ő vizével: szavának erejét úgy alkalmazza az egyesekhez, hogy megfeleljen sajátjuknak. Így az isteni szóban mindenki azt találhatja meg, amire szüksége van, hogy ezáltal éppen annak az erénynek csírája bontakozhassék ki benne, amelyekre leginkább rászorul.”⁸

A közös ige jelentősége nemcsak az, hogy ilyen esetben a gyakran túlterhelt lelkivezető a tagoknak együttesen adhatja meg az alapvető irányelveket, magyarázatokat az adott igével kapcsolatban, s így sok időt takarít meg (bár természetesen az egyéni beszélgetés jelentősége továbbra is megmarad), hanem még inkább az, hogy a közösség tagjai ugyanazt az ígét élve egy héten vagy egy hónapon át, hasonló lelki tapasztalatokkal, élményekkel lesznek tele, s

ezek megbeszélése, kicserélése rendkívül növelheti a Jézus által olyannyira kívánt lelki egységet (Jn 17,21; Mt 18,20).

* * *

„Amint az eső és a hó lehall az égből és nem tér oda vissza, hanem megöntözi a földet, és termővé, gyümölcsözővé teszi . . . éppen úgy lesz szavammal is, amely ajkamról fakad. Nem tér vissza hozzám eredménytelenül, hanem végbeviszi akaratomat, és eléri, amiért küldtem” — mondja az Úr Izaiás próféta által (Iz 55,10-11). Isten ígéje testet akar öltetni minden keresztényben, hogy isteni természetet hozhasson; hogy az Ige valóban megtestesüljön a keresztényekben; hogy Isten élő ígéjeként járjanak a világban, és legyenek tanúságtételek létükkel. A lelkivezető nagy feladata, hogy ne zárja el a lelkeket az élő vizek forrásától, hanem vezesse oda őket. Ennek természetes feltétele azonban az, hogy mindenekelőtt maga a lelkivezető élje Isten ígését, hogy ne csak hallgatója és ne csak hirdetője, hanem elsősorban megélője és megvalósítója legyen az ígének.

JEGYZETEK

¹ A témához vö. különösen Ch. Lubich: *La parola di vita*, Roma 1975. (Németül: *Leben aus dem Wort*, München-Zürich-Wien 1975.) ² Vö. a. M. Katolikus Püspöki Kar körlevélét a bűnbocsánat szertartásának bevezetése alkalmával, 5. és 8. p. (Bűnbocsánat és Ol-társizsentség, Bp. 1976, 8—10.) ³ Uo. „Általános tudnivalók” 6. és 7. p., 16, 18. o. ⁴ *Stromatum*, lib. VII. c. 16, PG 9, 539. ⁵ In *Eccl.* 3, 13; CC 72, 278, 195—197. ⁶ *Sermo* 300, 2—3, PL 39, 2319. ⁷ Th. Merton: *Lelkivezetés és elmélkedés*, Eisenstadt 1974, 44. ⁸ *Moralium* lib. VI. 22, PL 75, 741.

Nemeshegyi Péter

AZ ISTEN JÓSÁGÁNAK HITTUDÓSA: ORIGÉNÉSZ

Origenész és Ágoston: e két férfi kétségtelenül az ókor két legnagyobb keresztény hittudósa. Mindkettőnek hatása óriási. A keresztény hit alapigazságai és a görög filozófia Isten-fogalma közti szintézis, amelyet Origenész dolgozott ki, mind a mai napig a keresztény világnézet alapja; a szentírásmagyarázatról, a lelkiéletéről, az Istennel való egyesülésről, az askétikáról és misztikáról szóló felfogása pedig a keleti egyház közkincsévé vált, és tartósan befolyásolta a keresztény nyugatot is. Ágoston viszont szenvedélyes Isten-keresése, hatalmas megtérési élményéből fakadó kegyelemtana, mindent a hitre és szeretetre összpontosító erkölcsstana, egyéniségének varázsa az egész nyugati kereszténység nagymesterévé tette. Origenész is, Ágoston is kijárta az akkori görög-római iskolákat, és járatos a görög műveltségben. Origenész a közép-platonizmus egyik jelentős képviselőjének számít, Ágoston pedig a neoplatonistákért lelkesedik. Mindketten teljes szívükből az Istennek élő keresztények voltak. Origenész böjtölve, imádkozva, egész életében csak a Szentírásban rejtőzködő Isten misztériumát kutatja; Ágoston pedig csak az Istent akarja szeretni, és az